

KORKEAKOULUTUS

Korkeakoulutuspolitiikasta päätetään toissijaisuusperiaatteen mukaisesti jäsenvaltioiden tasolla. EU:lla on siinä lähinnä tukeva ja koordinoiva rooli. Unionin päätavoitteita korkeakoulutuksen alalla ovat opiskelijoiden ja henkilöstön liikkuvuuden kannustaminen, tutkintotodistusten ja opintojaksojen vastavuoroisen tunnustamisen edistäminen ja korkea-asteen oppilaitosten yhteistyön tukeminen.

OIKEUSPERUSTA

Koulutus ja siten myös korkea-asteen koulutus tunnustettiin virallisesti unionin toimivaltaan kuuluvaksi alaksi vuoden 1992 Maastrichtin sopimuksessa. Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) muuttamisesta tehty Lissabonin sopimus ei tuonut muutoksia määräyksiin, jotka koskevat EU:n roolia koulutuksessa. SEUT:n XII osaston 165 artiklan 1 kohdan mukaan ”unioni myötävaikuttaa korkealaatuisen koulutuksen kehittämiseen rohkaisemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemalla ja täydentämällä jäsenvaltioiden toimintaa pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta opetuksen sisällöstä ja koulutusjärjestelmän järjestämisestä sekä niiden sivistyksellistä ja kielellistä monimuotoisuutta”. SEUT:n 165 artiklan 2 kohdan mukaan unionin toiminnalla pyritään edistämään opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuutta muun muassa rohkaisemalla tutkintotodistusten ja opintojaksojen tunnustamista akateemisessa maailmassa, edistämällä oppilaitosten välistä yhteistyötä ja kehittämällä tietojen ja kokemusten vaihtoa jäsenvaltioiden koulutusjärjestelmille yhteisissä kysymyksissä sekä rohkaisemaan etäopetuksen kehittämistä.

Lissabonin sopimukseen sisältyy lisäksi määräys, jota voidaan kutsua horisontaaliseksi ”sosiaalilausekkeeksi”. SEUT:n 9 artiklassa todetaan seuraavaa: ”Unioni ottaa politiikkansa ja toimintansa määrittelyssä ja toteuttamisessa huomioon korkean työllisyystason edistämiseen, riittävän sosiaalisen suojelun takaamiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen sekä korkeatasoiseen koulutukseen ja ihmisten terveyden korkeatasoiseen suojeluun liittyvät vaatimukset”.

Lisäksi Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, jolla on Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 6 artiklan mukaan sama oikeudellinen arvo kuin perussopimuksilla, todetaan jokaisen oikeus koulutukseen (14 artikla).

TAVOITTEET

A. ”Eurooppa 2020” ja ”Koulutus 2020”

[Eurooppa 2020 -strategia](#) on lisännyt unionin poliittista kiinnostusta korkea-asteen koulutukseen ([COM\(2010\)2020](#)). Strategian tavoitteena oleva älykäs, kestävä ja osallistava kasvu on tarkoitus saada aikaan lisäämällä investointeja koulutukseen, tutkimukseen ja innovointiin. Tavoite sisältyi Eurooppa-neuvoston toukokuussa 2009 hyväksymiin [eurooppalaisen koulutusyhteistyön strategisiin puitteisiin](#) (ET 2020)^[1]. ET 2020 -strategialla tuettiin muun muassa seuraavien tavoitteiden saavuttamista vuoteen 2020 mennessä:

- vähintään 40 prosentilla 30–34-vuotiaista on korkea-asteen koulutus
- vähintään 20 prosenttia korkeakoulututkinnon suorittaneista ja 6 prosenttia 18–34-vuotiaista ammattitutkinnon suorittaneista on suorittanut opinto- tai harjoittelujakson ulkomailla
- vähintään 82 prosenttia tutkinnon suorittaneista (20–34-vuotiaista, joilla on vähintään toisen asteen koulutus ja jotka päättivät koulutuksensa edellisten 1–3 vuoden aikana) on työllistynyt.

B. Bolognan prosessi

Jäsenvaltioiden omien poliittisten aloitteiden lisäksi unioni tukee aktiivisesti Bolognan prosessin prioriteetteja. Vuonna 1999 käynnistyneessä prosessissa pyritään luomaan unioniin entistä vertailukelpoisempi, kilpailukykyisempi ja johdonmukaisempi korkeakoulutusjärjestelmä. Prosessin tuloksena perustettiin maaliskuussa 2010 Budapest–Wien-ministerikokouksen julistuksella eurooppalainen korkeakoulutusalue (EHEA).

C. EU:n uusi korkeakoulutussuunnitelma

Komissio julkaisi vuonna 2017 tiedonannon ”EU:n uusi korkeakoulutussuunnitelma” ([COM\(2017\)0247](#)). Siinä keskitytään neljään ensisijaiseen alaan:

- saatetaan osaamisen kehittäminen korkeakoulutuksessa vastaamaan työmarkkinoiden tarpeita
- laajennetaan korkeakoulutuksen saatavuutta, parannetaan sen osallistavuutta ja verkostoitumista muun yhteiskunnan kanssa
- vahvistetaan korkeakoulutuksen innovointivalmiuksia
- lisätään korkeakoulutuksen tehokkuutta ja toimivuutta.

D. Eurooppalainen koulutusalue

Komissio antoi Göteborgin huippukokouksen jälkeen toukokuussa 2018 tiedonannon ”Nuoriso-, koulutus- ja kulttuuripolitiikan rooli vahvemman Euroopan

[1]EUVL C 119, 28.5.2009, s. 2.

rakentamisessa” (COM(2018)0268). Asiakirjassa esitellään komission visio eurooppalaisen koulutusalueen perustamisesta. Siihen kuuluu

- Erasmus+ -ohjelman vahvistaminen
- ainakin 20 Eurooppa-yliopiston perustaminen vuoteen 2024 mennessä, millä halutaan edistää kaikkialla Euroopassa tunnustettujen eurooppalaisten tutkintojen kehittämistä
- eurooppalaisen opiskelijakortin käyttöönotto liikkumisen lisäämiseksi
- ehdotus neuvoston suositukseksi korkea-asteen ja toisen asteen koulutuksen tutkintojen ja ulkomailla suoritettujen opintojaksojen automaattisen vastavuoroisen tunnustamisen edistämisestä (COM(2018)0270).

SAAVUTUKSET

A. Erasmus+

Erasmus+ -ohjelma^[2] hyväksyttiin virallisesti joulukuussa 2013. Sen keskeisenä tavoitteena on investoida koulutukseen, nuorisoon ja urheiluun Euroopassa yhden yhtenäisen ohjelman avulla. [Erasmus+](#) yhdistää aiemmin elinikäisen oppimisen ohjelmaan (2007–2013) sisältyneet alakohtaiset ja laaja-alaiset korkea-asteen koulutusohjelmat (Erasmus, Erasmus Mundus ja Tempus sekä muiden maiden tai maanosien kanssa toteutettavat kahdenväliset ohjelmat), kouluopetusohjelman (Comenius), ammatillisen koulutuksen ohjelman (Leonardo da Vinci), aikuisopetusohjelman (Grundtvig), nuorisotoimintaohjelman (Youth in Action) ja Euroopan yhdentymisopetusta käsittelevän Jean Monnet -ohjelman. Lisäksi mukana on ensi kertaa urheilutoiminta. Erasmus+ -ohjelman määrärahat ovat 14 miljardia euroa, ja yhteistyö on mahdollista sekä jäsenvaltioiden kesken että jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä. Ohjelman tavoitteena on uudistaa ja järkevöittää toimintaa seuraavien kolmen avaintoiminnon avulla:

- oppimiseen liittyvä henkilöiden liikkuvuus
- innovointia ja hyvien käytäntöjen vaihtoa edistävä yhteistyö
- toimintapolitiikan uudistamistuki.

Vaikka Erasmus+ on yleisohjelma, korkeakoulutus on siinä keskeisessä asemassa. Vähintään 33,3 prosenttia ohjelman kokonaismäärärahoista on varattu korkeakoulutukseen. Vuosina 2014–2020 kahden miljoonan korkeakouluopiskelijan odotetaan osallistuvan liikkuvuusohjelmiin. Erasmus+ -ohjelmalla ei ainoastaan tueta korkeakoulujen opiskelijoiden ja henkilökunnan liikkuvuutta vaan myös rahoitetaan yhteistä Erasmus Mundus -maisteriohjelmaa ja maisteriopiskelijoiden Erasmus + -lainatakausjärjestelmää. Vuodesta 2018 lähtien ohjelmalla on tuettu myös Eurooppalaiset yliopistot -aloitetta. Ensimmäisen hakukierroksen perusteella valittiin 17 Eurooppa-yliopistoa, joissa on mukana 114 korkeakoulua 24 jäsenvaltiosta.

Komissio antoi toukokuussa 2018 ehdotuksen seuraavasta ohjelmasta kaudelle 2021–2027 ([COM\(2018\)0367](#)). Ohjelman yleistä rakennetta ei ole muutettu, ja esimerkiksi

[2]EUVL L 347, 20.12.2013, s. 50.

Erasmus+ -ohjelman kolme avaintoimeaa säilytetään. Sitä vastoin komissio ehdottaa määrärahojen kasvattamista 30 miljardiin euroon, mikä on kaksi kertaa enemmän kuin kaudella 2014–2020.

B. Marie Skłodowska-Curie -toimet

Marie Skłodowska-Curie -järjestelmällä tuetaan innovointitaitoihin keskittyvää tutkijankoulutusta ja urakehitystä osana unionin tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaa 2014–2020 (Horisontti 2020). Ohjelmalla rahoitetaan maailmanlaajuisia ja monialaista liikkuvuutta, joka edistää huippututkimusta kaikilla aloilla. Korkeakoulutuksessa Marie Skłodowska-Curie -toimilla kannustetaan kansainväliseen, alojen väliseen ja tieteiden väliseen liikkuvuuteen. Näistä toimista on tullut unionin tärkein tohtorinkoulutusohjelma, josta osoitetaan rahoitusta 25 000 tohtorintutkinnolle ja tohtorintutkimuksen jälkeiselle tutkimushankkeelle. Maiden välisen liikkuvuuden edistämisen lisäksi toimilla pyritään myös rikkomaan todellisia ja kuvitteellisia esteitä tiedemaailman ja muiden alojen, varsinkin elinkeinoelämän, välillä. Toimien budjetista rahoitetaan myös ”tutkijoiden yönä” ([European Researchers' Night](#)) tunnettuja yleisötapahtumia, joita järjestetään eri puolilla Eurooppaa joka vuosi syyskuun neljäntenä perjantaina tutkijoiden työn tunnetuksi tekemiseksi. Marie Skłodowska-Curie -toimien ei odoteta muuttuvan olennaisesti unionin uudessa tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmassa 2021–2027 (Horisontti Eurooppa).

EUROOPAN PARLAMENTIN ROOLI

Parlamentin poliittinen painoarvo on viime vuosina kasvanut, ja se on kyennyt vaikuttamaan enemmän korkeasteen koulutuspolitiikkaan Euroopassa.

A. Liikkuvuus

Parlamentti on tehnyt jatkuvasti ja menestyksekkäästi työtä nykyisten korkeakoulutusohjelmien, muun muassa Erasmus+ -ohjelman, määrärahojen lisäämiseksi. Parlamentti hyväksyi helmikuussa 2017 päätöslauselman Erasmus + -ohjelmasta^[3], jossa analysoidaan ohjelman täytäntöönpanoa ensimmäisinä vuosina, korostetaan sen menestystä ja ehdotetaan muutoksia, joilla parannetaan monivuotisen puiteohjelman toista osaa. Parlamentti ehdotti Erasmus+ -ohjelman seuraajalle kolminkertaisia määrärahoja eli 41 miljardia euroa, mikä mahdollistaisi suuremman osallistujamäärän ja lisäisi osallisuutta. Parlamentti korosti myös, että olisi parannettava yhteistyötä muiden eurooppalaisten rahoitusohjelmien kanssa ja lisättävä sellaisten toimien yhteisrahoitusta, joita ei nykyisellään rahoiteta Erasmus + -ohjelmasta^[4]. Uuden Erasmus+ -asetuksen lopullisesta tekstistä on määrä neuvotella ja sopia neuvoston kanssa parlamentin yhdeksännen vaalikauden alussa. Neuvoteltaessa mahdollisesta sopimuksettomasta brexitistä parlamentti oli myös keskeisessä roolissa turvaamassa parhaillaan Erasmus+ -vaihto-ohjelmaan osallistuvien nuorten oikeudet ja aseman^[5].

[3]EUVL C 252, 18.7.2018, s. 31.

[4]Hyväksytyt tekstit, [P8_TA\(2019\)0324](#).

[5]Hyväksytyt tekstit, [P8_TA\(2019\)0167](#), Erasmus+ -ohjelman käynnissä olevien oppimiseen liittyvien liikkuvuustoimien jatkaminen Yhdistyneen kuningaskunnan erotessa Euroopan unionista.

B. Koulutus ja työllisyys

Parlamentti on kautta aikojen ollut kiinnostunut korkeakoulutuksen yhteydestä työllisyyteen. Parlamentti hyväksyi vuonna 2012 päätöslauselman Euroopan korkeakoulujärjestelmien nykyaikaistamisesta^[6], jossa se kehotti korkeakouluja sisällyttämään elinikäisen oppimisen opetussuunnitelmiinsa ja sopeutumaan uusiin haasteisiin kehittämällä uusia opintosuuntia, joissa otetaan huomioon työmarkkinoiden tarpeet. Komission annettua 30. toukokuuta 2017 tiedonannon EU:n uudesta korkeakoulutussuunnitelmasta ([COM\(2017\)0247](#)) parlamentti hyväksyi 12. kesäkuuta 2018 päätöslauselman koulutuksen nykyaikaistamisesta EU:ssa^[7]. Päätöslauselmassa esitetään useita korkeakoulutukseen liittyviä suosituksia. Siinä vaaditaan perustamaan eurooppalainen koulutusalue ja kehoitetaan jäsenvaltioita panostamaan enemmän korkeakoulutukseen ja edistämään korkeakoulujen, työelämän, teollisuuden, tutkimusyhteisöjen ja koko yhteiskunnan yhteistyötä.

C. Bolognan prosessi

Parlamentti on osoittanut jo pitkään kiinnostusta Bolognan prosessin vakauttamiseen ja edistämiseen. Se hyväksyi vuonna 2012 päätöslauselman^[8], jossa painotettiin Bolognan uudistusten tärkeyttä eurooppalaisen korkeakoulutusalueen perustamiselle ja Eurooppa 2020 -strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiselle.

Parlamentin 28. huhtikuuta 2015 antamassa päätöslauselmassa^[9] todettiin, että Bolognan uudistukset ovat parantaneet koulutusjärjestelmien laatua ja lisänneet korkeakoulutuksen houkuttelevuutta Euroopassa. Bolognan prosessin ansiosta myös korkeakoulutusrakenteiden vertailukelpoisuus on parantunut ja käyttöön on otettu laadunvarmistusjärjestelmiä tutkintojen tunnustamisessa.

Huhtikuussa 2018 parlamentti hyväksyi päätöslauselman, jossa esitettiin tilannekatsaus Bolognan prosessista^[10]. Siinä kehoitettiin vuonna 2018 Pariisissa järjestettävää EHEA-ministerikokousta suorittamaan prosessin kriittinen arviointi. Päätöslauselmassa painotettiin tarvetta kohentaa koulutuksen sosiaalista ulottuvuutta ja luoda vammaisille ja heikoista lähtökohdista tuleville opiskelijoille konkreettisia mahdollisuuksia päästä korkea-asteen koulutukseen. Liikkuvuusavustusten ja -korvausten myöntämiseen olisi käytettävä helposti saatavilla olevia ja oikeudenmukaisia mekanismeja. Lisäksi EU:ta ja jäsenvaltioita kehoitettiin lisäämään koulutusmäärärahojaan, jotta julkiset korkea-asteen opinnot olisivat maksuttomia ja kaikkien ulottuvilla.

Pierre Hériard
01/2020

[6]EUVL C 258 E, 7.9.2013, s. 55.

[7]Hyväksytyt tekstit, [P8_TA\(2018\)0247](#).

[8]EUVL C 251 E, 31.8.2013, s. 24.

[9]EUVL C 346, 21.9.2016, s. 2.

[10]Hyväksytyt tekstit, [P8_TA\(2018\)0190](#).

